

Marknadskontroll av äventyrsbad

Badanläggningar med äventyr och upplevelser

2015:13 Marknadskontroll av äventyrsbad
Konsumentverket 2015

Ansvarig handläggare: Maria Lindstedt

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	4
2	Summary	6
3	Bakgrund.....	7
3.1	Vägledning för badanläggningar	8
4	Produktsäkerhetslagen (2004:451).....	9
4.1	Övriga regler.....	9
5	Syfte och målsättning.....	11
6	Genomförande	12
6.1	Marknadskontroll.....	12
6.2	Omnibus.....	12
7	Resultat tillsynsbesök	13
7.1	Besökta bad	13
7.2	Systematiskt säkerhetsarbete med riskanalys.....	13
7.3	Rutiner vid olyckor	13
7.4	Räddningsutrustning	14
7.5	Övervakning och bemanning av kompetent personal.....	14
7.6	Säkerhetsinformation till besökare och åldersgräns.....	14
7.7	Besiktning av vattenrutschkanor.....	15
7.8	Övrigt.....	15
8	Resultat tillsynsbrev med begäran om uppgifter	17
9	Resultat omnibus	19
10	Ärendehandläggning och uppföljning.....	20
11	Diskussion och kommentarer	21
12	Bilagor	22

1 Sammanfattning

Konsumentverket har genomfört en marknadskontroll av äventyrs- och upplevelsebad. Kontrollen har genomförts med stöd av produktsäkerhetslagen (PSL) och den vägledning för badanläggningar som Konsumentverket tagit fram.

Det är 12 badanläggningar som besökts i kontrollen. De har fått redovisa sitt förebyggande säkerhetsarbete och dokumentation som visar att de uppfyller kraven på säkerhet. Utöver de badanläggningar som besöktes har skrivelser gått ut till ytterligare 22 anläggningar. Dessa anläggningar har skriftligt fått redovisa hur de uppfyller kraven.

Resultatet av marknadskontrollen visar att det finns en hög riskmedvetenhet och ett välutvecklat säkerhetstänk vid badanläggningarna. Personalen bedöms ha god kompetens för att kunna livrädda både i vatten och på land. Vid drunkning är direkt återupplivning avgörande för utgången. Det är därför av största vikt att personal på badanläggningar har rätt kompetens och genomför regelbundna övningar i vattenlivräddning. Samtliga bad som ingick i kontrollen har system för att dokumentera olyckor som inträffar. Vissa brister noterades när det gäller att dokumentera förebyggande åtgärder efter olyckor.

Bristerna på baden ligger främst i att det saknas strukturerade riskanalyser och att olyckor och tillbud inte återkopplas tillbaka till riskanalysen. Det förekommer också att badanläggningar använder sig av formuleringen "Bad sker på egen risk", vilket inte är i enlighet med produktsäkerhetslagen. Huvudansvaret för säkerheten ligger hos den som bedriver verksamheten. För att säkerställa att tjänsten "bad" är säker ska badanläggningar bedriva ett förebyggande säkerhetsarbete som innefattar riskanalyser, dokumentation och uppföljning av olyckor, säkerställa kompetens hos badvärdar, ha tillräckligt med räddningsutrustning på plats, ha tillräcklig bemanning och övervakning samt att de ger säkerhetsinformation till badgäster.

Badgäster har också ett ansvar. Det är viktigt att badgäster följer de säkerhetsregler och ordningsregler som finns. Föräldrar och andra vuxna som följer med barn är skyldiga att hålla barnen under uppsikt under vistelsen i anläggningen och se till så att de får den tillsyn och hjälp de behöver med hänsyn till ålder, utveckling och övriga omständigheter¹.

Barn drunknar fort – och det sker tyst. Små barn ska hållas under ständig uppsikt vid vatten och föräldrar bör inte låta äldre syskon passa yngre syskon i samband med besök på badanläggningar. Badvärdar bör ha uppsikt i anläggningen och särskilt uppmärksamma och påpeka om de upptäcker yngre barn som badar utan närvaro av vuxen.

Konsumentverkets omnibusundersökning² från juni 2015 visar att de flesta vuxna har barnen under uppsikt men 25 procent kan tänka sig att lämna barnet under en kortare tid. På samma sätt uppger 25 procent att de kan tänka sig att låta äldre syskon ha uppsikt över yngre syskon medan föräldern "gör något annat", men finns i anläggningen.

¹ Föräldrabalken (1949:381) 6 kap 2§

² En omnibus är ett frågeformulär (enkät) som skickas ut till ett urval personer

De allra flesta besökare (90 procent) förväntar sig att badpersonalen har kompetens att livrädda och påbörja livräddande arbete i väntan på ambulans.

En majoritet, eller sex av tio, anser att 12 år eller äldre är en rimlig åldersgräns för barn att bada på egen hand.

2 Summary

The Swedish Consumer Agency has carried out market surveillance at water parks and swimming pools with support of the Product Safety Act (2004:451) and the guidelines for swimming pools that the Consumer Agency implemented in 2014.

The market surveillance has been conducted through supervisory visits at 12 in-door waterparks and through letters to another twenty-two, with request of information regarding their preventive safety work and how they meet safety requirements. The bathing facilities have reported back in writing how they meet the safety requirements.

The result of the market surveillance shows that there is a high level of risk awareness and a well-developed safety mind set at the controlled facilities. The staff was assessed to have good skills in first aid and lifesaving activities both in water and on land. All the facilities had systems to document accidents that happened within the service, but some shortcomings were noted with regard to document preventive measures after accidents.

The shortcomings of the facilities is mainly due to the lack of structured risk analysis as well as that accidents and incidents are not reconnected back to the risk analysis. To ensure that the service is safe and gives a high level of consumer protection it is important that the service provider has developed a preventive safety work. The work should include risk assessments, documentation and monitoring of accidents, ensuring the competence of staff, ensuring that rescue equipment is in place and to have sufficient staffing. It is also important that the facilities provide safety information to consumer that use the service.

Consumers, on the other hand, have a responsibility to follow the safety regulations stated by the service provider. Parents and other adults who accompany children are required to keep the children under supervision during their stay in the facility. Children drown quickly and silently. Young children should be kept under constant supervision by the parents. The staff should monitor the facility and pay special attention if they find younger children without the presence of a parent or another adult.

3 Bakgrund

Drunkning är den vanligaste dödsorsaken vid olyckor med barn 1-6 år. Drunkningstillbud kan dessutom orsaka bestående skador. Enligt statistik från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) drunknar cirka 100 personer per år i Sverige. Tio av dessa är barn.

Ungefär ett barn per år drunknar i samband med besök på en badanläggning men antalet drunkningstillbud är avsevärt högre. Barn drunknar fort och det sker tyst, utan rop på hjälp. Bristande övervakning och tillsyn är den enskilt viktigaste förklaringen till att barn drunknar.

Vid äventyrsbad är drunkning och drunkningstillbud en betydande risk, men det finns även andra risker som kan leda till personskador. Dit hör till exempel halkningar, kollisioner och att man blir på-åkt i eller vid vattenrutschkanorna. Enligt statistik från Injury Data Base (IDB)³ inträffar kring 2700 olyckor/år på badhus eller vattenland som leder till besök på en akutmottagning. De vanligaste skadeorsakerna är blodutgjutningar och sårskador, följt av frakturer och distorsioner⁴. Även tand- och käkskador förekommer men de syns inte i IDB eftersom man i dessa fall besöker tandläkare och inte akutmottagningen.

Konsumentverket är tillsynsmyndighet enligt produktsäkerhetslagen (2004:451). I lagen framgår att varor och tjänster som näringsidkare erbjuder konsumenterna ska vara säkra och ge en betryggande skyddsnivå i syfte att förebygga personskador. Äventyrsbad och upplevelsebad faller enligt Konsumentverkets bedömning in under begreppet "tjänst". För att underlätta för näringsidkare som erbjuder tjänsten har Konsumentverket tagit fram en vägledning för säkerheten vid badanläggningar med fokus på en hög skyddsnivå för konsumenterna. Syftet med vägledningen är att stödja anläggningarna att uppfylla lagens krav och att förebygga drunkning och andra allvarliga personskador.

Det finns ett stort antal badhus och badanläggningar i Sverige. Andelen bad med äventyrsaktiviteter har ökat. Konsumentverket bedömer att det finns ett 60-tal äventyrs- och upplevelsebad i Sverige. Om man till dessa räknar badanläggningar som erbjuder upplevelser så blir antalet betydligt högre. Det finns en trend bland badanläggningar att gå från vanliga fyrkantiga bassänger till att locka barnfamiljer genom att införa olika typer av attraktioner. Ofta finns det idag någon form av vattenrutschbanor, hopptorn, vågmaskiner, strömkanaler, klätterväggar, vattenlek och liknande. Detta medför ökade risker och även ett större ansvar hos anläggningarna att genomföra riskanalyser och att jobba systematiskt förebyggande med sitt säkerhetsarbete.

Utöver ansvaret som tillsynsmyndighet enligt produktsäkerhetslagen så har Konsumentverket ett uppdrag att påtala och uppmärksamma de behov som personer med funktionsnedsättningar har. Fastighetsägaren har ett ansvar att anpassa publika lokaler, såsom badanläggningar, så att tillgängligheten är god.

³ Socialstyrelsens datainsamling av inkommande skadefall till ett antal akutmottagningar i Sverige.

<https://www.socialstyrelsen.se/register/halsodataregister/patientregistret/idbsverige>

⁴ Vanställning av kroppsdel

3.1 Vägledning för badanläggningar

Konsumentverket påbörjade sitt arbete med säkerhet på badanläggningar under 2012. Arbetet har bland annat lett fram till en "Vägledning för badanläggningar"⁵. Vägledningen ska fungera som ett stöd för att uppfylla de krav som finns på säkra tjänster i produktsäkerhetslagen. Arbetet har skett i samverkan med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Svenska livräddningssällskapet, Svenska badbranschen, Badmästarförbundet och företrädare för badanläggningar. Vägledningen riktar sig till badanläggningar som drivs i näringsverksamhet och är tillgängliga för allmänheten via en reception eller liknande.

Vägledningen tar upp följande grundläggande faktorer för säkerheten på en badanläggning:

- Säkerhetspolicy, säkerhetsorganisation
- Riskanalys och systematiskt säkerhetsarbete
- Kompetenskrav hos badvärdar och säkerhetsutbildning av personal
- Räddningsutrustning
- Övervakning och bemanning
- Säkerhetsinformation/säkerhetsregler

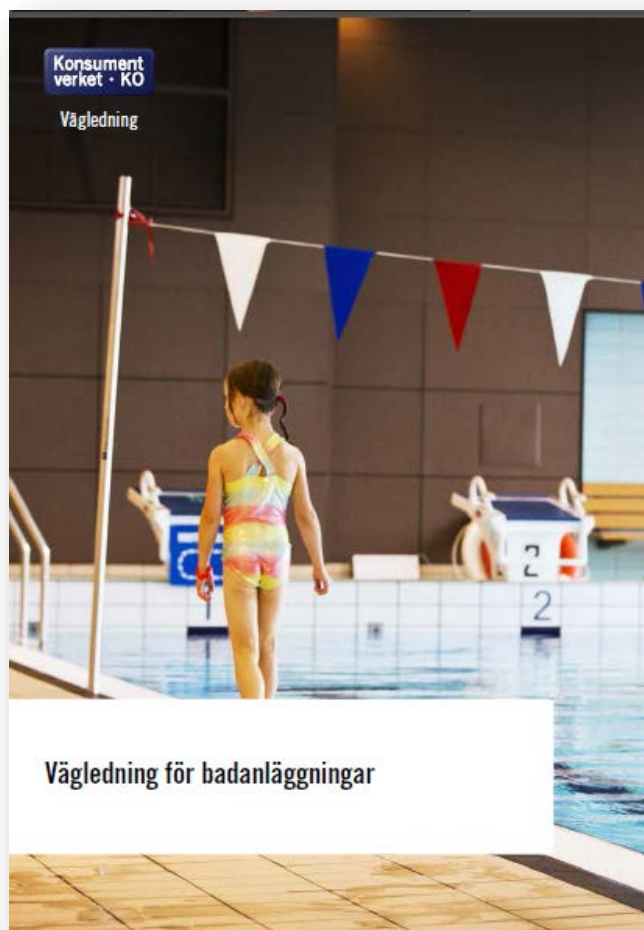

Bild 1. Konsumentverkets vägledning för badanläggningar

⁵ Vägledning för badanläggningar

<http://publikationer.konsumentverket.se/sv/publikationer/lagarregler/vagledningar/http-wwwkonsumentverketseglobalkonsumentverketsebestc3a41la20och.html>

4 Produktsäkerhetslagen (2004:451)

Produktsäkerhetslagen (PSL) ställer krav på att tjänster som näringsidkare erbjuder konsumenterna ska vara säkra. Lagen gäller för näringsidkare oavsett om det finns ett vinstintresse eller inte. Äventyrsbad drivs av kommuner, kommunala bolag eller av privata aktörer. Ofta är anläggningarna delvis skattefinansierade. För att bedöma om ett kommunalt äventyrsbad faller under begreppet näringsverksamhet har följande kriterier använts:

- Är verksamheten obligatorisk för kommunen?
- Är den konkurrensutsatt?
- Är den helt bekostad av skatteintäkter?

Ett äventyrsbad är konkurrensutsatt och inte obligatoriskt för en kommun. Dessutom bekostas äventyrsbaden endast till viss del av skatteintäkter. Det är även viktigt att beakta om konsumenten som besöker badet uppfattar sig själv som en kund. Äventyrsbad är enligt Konsumentverkets bedömning näringsverksamhet oavsett om det drivs av en kommun eller i bolagsform.

PSL anger att näringsidkaren ansvarar för att tjänsten är säker och att skyddsnivån är hög. En hög skyddsnivå är särskilt viktigt när det är barn inblandade. För att kunna bedöma om en tjänst är säker finns det i lagen vissa grundläggande faktorer att ta hänsyn till:

- hur tjänsten utförs
- vilken säkerhetsinformation som lämnas
- tjänsten ska följa god sed i aktuell bransch (om sådan finns)
- tjänsten ska erbjuda den skyddsnivå som konsumenten rimligen kan förvänta sig (särskild vikt ska läggas om tjänsten erbjuds till barn)
- finns det standarder på området eller rekommendationer och riktlinjer från kommissionen eller myndigheter.

Andra faktorer som har betydelse vid bedömningen är:

- tjänsteleverantörens kvalifikationer
- säkerheten hos anläggningen
- det förebyggande säkerhetsarbetet.

Vid bedömning av säkerheten hos en tjänst tas även hänsyn till badanläggningens marknadsföring och den säkerhetsinformation som konsumenten får ta del av. Badanläggningar bör i sin marknadsföring och säkerhetsinformation vara tydlig med det egna ansvaret och det ansvar konsumenten har i att följa instruktioner och trivselregler. När det gäller tjänster så finns ett delat ansvar. Huvudansvaret ligger hos den som erbjuder tjänsten medan konsumenten som nyttjar en tjänst har en skyldighet att följa de ordnings- och trivselregler som finns.

4.1 Övriga regler

Konsumentverkets tillsynsansvar handlar om att förebygga risken för personskador. Även andra myndigheter har lagstiftning och regler som berör badanläggningar.

Miljönämnden har tillsynsansvar enligt miljöbalken (1998:808) när det gäller hygien och hälsa. Miljöbalken innefattar inte risken för personskador.

Lagen om skydd mot olyckor (2003:778) beskriver ansvaret som staten eller kommunen har för Räddningstjänst med de räddningsinsatser som krävs för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljö. Lagen täcker inte in näringsidkarens skyldigheter att erbjuda säkra varor och tjänster på samma sätt som PSL.

Arbetsmiljöverket har utfärdat föreskrifter där krav ställs på att arbetsgivare ska bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete, se (AFS 2001:1). Syftet med föreskriften är att förhindra personskador hos de som arbetar i verksamheten, inte för de konsumenter som besöker anläggningen.

Rikspolisstyrelsen har meddelat föreskrifter gällande tivolianordningar dit vattenrutschbanor räknas, se (RPSFS 2011:6). Föreskrifterna ställer bland annat krav på att vattenrutschbanan ska besiktas och godkännas av en certifierad besiktningsman och att egenkontroll ska bedrivas. *(Vattenrutschbanor med en fallhöjd under 2 meter är undantagna och räknas som lekredskap.)*

I föräldrabalken (1949:381) anges föräldrars ansvar över sina barn. Där framgår att vårdnadshavare ska se till så att barnet får den tillsyn som är nödvändig med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. För att stödja badanläggningarna i deras arbete att informera föräldrar om sitt ansvar har Konsumentverket tagit fram en affisch (50 x 60 cm). Se nedan⁶.

Bild 2. Affisch "Ett budskap som inte får drunkna".

⁶ <http://publikationer.konsumentverket.se/sv/publikationer/malgrupper/foretagare/ett-budskap-som-inte-far-drunkna.html>

5 Syfte och målsättning

Syftet med marknadskontrollen är att följa upp säkerheten på badanläggningar genom att kontrollera efterlevnaden av den vägledning som Konsumentverket tog fram i slutet av 2013.

Förväntat resultat är att alla äventyrsbad som kontrolleras känner till vägledningen och har börjat tillämpa den. Ytterligare förväntningar är att äventyrsbaden uppfyller vägledningens krav med avseende på riskanalys, dokumentation av olyckor och tillbud, kompetens hos badvärdar, räddningsutrustning i anläggningen och säkerhetsinformation till badgäster.

6 Genomförande

6.1 Marknadskontroll

Marknadskontrollen har bestått av följande delar.

- Inventering av äventyrs- och upplevelsebad och utskick av varselbrev med information om marknadskontrollen, se bilaga 1.
- Tillsynsbesök på 12 äventyrs- eller upplevelsebad.
- Tillsynsbrev med begäran om uppgifter har skickats till ytterligare 22 äventyrs- eller upplevelsebad.

Tillsynsbesöken genomfördes med stöd av Konsumentverkets vägledning och produktsäkerhetslagen. Frågeställningarna vid besöken utgick från vägledningen. En sammanställning av resultatet finns i denna rapport.

Tillsynsbreven som skickades ut innehöll ett antal frågeställningar som även de byggde på Konsumentverkets vägledning. En sammanställning av resultatet finns i denna rapport.

6.2 Omnibus

I samband med marknadskontrollen av äventyrsbad ville Konsumentverket få mer kunskap om vad föräldrar förväntar sig av en badanläggning och hur föräldrar ser på sitt eget ansvar när det gäller tillsyn av egna och andras barn. Vi ville också höra vad föräldrar ansåg om lämplig åldersgräns för barn att bada på egen hand.

I en så kallad omnibusundersökning har Konsumentverket därför frågat 1 000 personer om de under de senaste 12 månaderna besökt någon badanläggning i Sverige (såsom badhus, äventyrsbad, upplevelsebad eller vattenland) tillsammans med barn i åldern 0-12 år. De 32 procent eller 323 personer, som hade gjort det, fick svara på ett antal frågor utifrån sitt senaste besök. Datainsamlingen skedde 29 maj-8 juni 2015, genom en webbenkät. En sammanställning av resultatet finns i denna rapport.

7 Resultat tillsynsbesök

7.1 Besökta bad

Tillsynsbesök genomfördes på följande badanläggningar där fem drevs som aktiebolag, tre som kommunala bolag och fyra under kommunal nämnd:

- Sundstabadet, Karlstad
- Kokpunkten, Västerås
- Storsjöbadet, Östersund
- Holiday club, Åre
- Centralbadet, Norrköping
- Husbybadet, Kista
- Sydpoolen, Södertälje
- Gustavsviksbadet (Lost city), Örebro
- Arena Skövde
- Vattenpalatset, Vänersborg
- Vattenpalatset, Eskilstuna
- Halmstad Arena

7.2 Systematiskt säkerhetsarbete med riskanalys

Riskanalysen ska enligt vägledningen ligga till grund för badanläggningarnas säkerhetsarbete och för deras förebyggande rutiner. Enligt vägledningen bör minst följande risker tas upp:

- Anläggningens utformning – överblick och bevakning
- Vattendjup och abrupta förändringar i vattendjup
- Dykning och hopp från bassängkant
- Om det finns perioder med stort antal badande samtidigt
- Speciella attraktioner och anordningar som medför ökade risker
- Om det förekommer närvaro av personer eller grupper som behöver särskilt stöd

Resultat: De flesta av baden hade någon form av dokumenterad riskanalys. Enligt Konsumentverket bedömning var det dock endast fyra av baden som använde riskanalyser som stöd för sina förebyggande åtgärder och sina rutiner. De riskanalyser som baden tagit fram bygger mer på ett arbetsmiljöperspektiv eller är väldigt grundläggande med endast ett fåtal generella risker som brand, drunkning, halkskada och särskada upptagna. Trots avsaknad av dokumenterade och strukturerade riskanalyser bedömer Konsumentverket att samtliga bad har en hög riskmedvetenhet. De besökta baden kunde muntligt redogöra för risker i anläggningen och vilka rutiner som finns för att förebygga.

7.3 Rutiner vid olyckor

För att minska skadefallet vid olyckor är det viktigt att ha bra rutiner när olyckor sker. Olyckor ska, enligt vägledningen, dokumenteras liksom de förebyggande åtgärder som vidtagits. Olyckor som inträffat bör även ligga till grund för badets riskanalys.

Resultat: Samtliga bad bedöms ha goda rutiner för att larma och agera vid olyckor. Olyckor dokumenteras på särskilda blanketter eller i särskilda system. På flera bad fanns brister när det

gäller att dokumentera vidtagna åtgärder och att följa upp dessa. Brister finns även när det gäller att använda inträffade olyckor och tillbud som en grund i badets riskanalys.

7.4 Räddningsutrustning

Badanläggningar bör ha ett avdelat utrymme avsett för första hjälpen med tillhörande första hjälpen-väska, stabiliseringsbår och defibrillator. Vid behov bör även nackkrage och flytvästar finnas tillgängliga.

Resultat: Samtliga badanläggningar bedömdes ha tillräcklig räddningsutrustning på plats. Den kan till viss del variera beroende på överenskommelser som kan finnas mellan baden och räddningstjänsten i den egna kommunen.

7.5 Övervakning och bemanning av kompetent personal

Badanläggningar ska enligt vägledningen vara bemannad av personal (badvärdar) som har kompetens för att kunna livrädda i vatten och på land. Badvärdarnas kompetens ska motsvara pool-livräddare enligt Svenska livräddningssällskapets (SLS) utbildning och övningar ska genomföras regelbundet så att kompetensen upprätthålls.

Resultat: Bemanning och övervakning skiljer sig åt från bad till bad. Samtliga bad har rutiner för bevakning av badanläggningen. Detta sker genom schemaläggning där hänsyn tas till helger och andra tillfällen då besöksantalet är högt. Endast ett av baden uppger att bassängen är obevakad men att det då finns personal på plats som kan tillkallas via larmknappar vid bassängerna och att badvärdar går ronder i anläggningen när det är många besökare. De flesta bad som har en motionsbassäng och äventyrsdel har ständig bevakning av äventyrsdelen, ofta vid särskilda stationer, medan det är mer vanligt att motionsbassängerna bevakas genom rondering.

Flera av baden har påtalat att det är svårt att rekrytera personal med tillräcklig kompetens. Det medför att många bad erbjuder internutbildning och egna upplärningsprogram. Samtliga bad, utom ett, bedöms ha personal med kompetens motsvarande SLS pool-livräddare. Övningar med personalen görs men frekvensen varierar. Övningarna dokumenteras. Vanligast förekommande är att övningar genomförs 2 gånger per år, men på vissa bad sker det så ofta som varje månad. Ett bad uppger att personalen endast övar en gång per år.

7.6 Säkerhetsinformation till besökare och åldersgräns

Badanläggningar ska ge säkerhetsinformation till besökarna. I informationen bör framgå att personer som inte är simkunniga ska åtföljas av förälder eller annan vuxen som kan ansvara för tillsynen och ha uppsikt under besöket. Badet bör sätta en åldersgräns för bad på egen hand som är anpassad efter badets riskanalys och lokala förutsättningar. Information av typen "Bad sker på egen risk" bör undvikas.

Resultat: Samtliga bad har trivsel- eller säkerhetsregler, ofta på flera språk. Flera av baden anser att det inte är tillräckligt med skriftlig information på webb, roll up eller i tryckt format utan de anser att dialog och samtal med besökarna är nödvändigt. De flesta bad hävdar att den största risken i anläggningen är att yngre barn badar utan tillräcklig uppsikt av föräldrar eller annan vuxen. Samtliga bad har en åldersgräns för bad på egen hand och krav på simkunnighet. Alla bad

utom två har krav att föräldrar ska vara ombytt om barnet inte är simkunnigt eller under en viss ålder. Ett fåtal av de besökta baden har använt sig av formuleringen "Bad sker på egen risk".

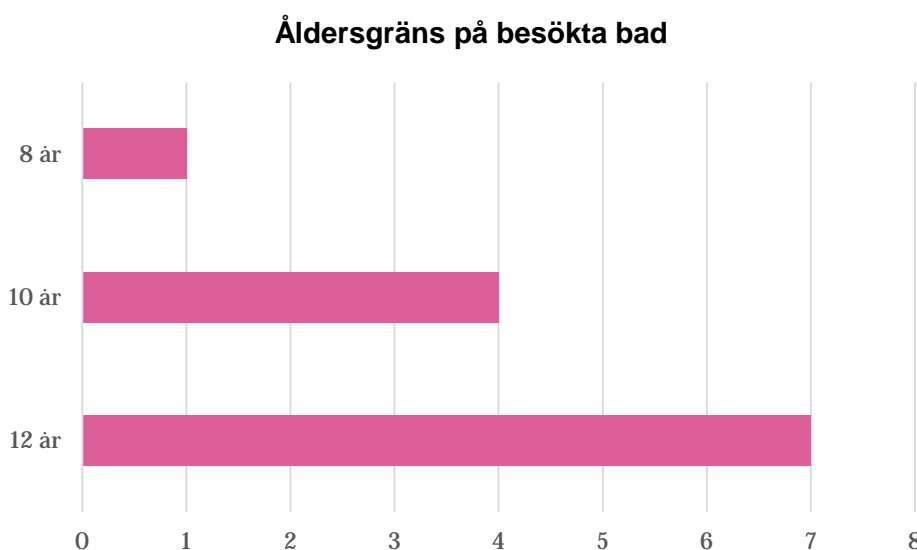

Diagram 1. Diagrammet visar fördelningen mellan de besökta baden när det gäller åldersgräns för bad på egen hand.

7.7 Besiktning av vattenrutschkanor

Rikspolisstyrelsen har i sina föreskrifter för tivolianordningar⁷, dit vattenrutschkanor räknas, krav på årlig besiktning av ett certifierat besiktningsorgan. Besiktningsorganet ska utfärda ett godkännandebevis. Om inte anordningen uppfyller säkerhetskraven ska besiktningsorganet underrätta polismyndigheten.

Resultat: Samtliga bad kunde uppvisa besiktningsintyg för vattenrutschkanorna. Några fick komplettera i efterhand eftersom besiktningsprotokollen ofta hanteras av den funktion på anläggningen som har hand om själva fastigheten.

7.8 Övrigt

De flesta bad anger att barn som badar utan uppsikt av föräldrar eller annan vuxen är ett stort problem. Kulturella skillnader har uppgetts vara en annan riskfaktor beroende på lägre simkunnighet och en annan syn på tillsynen av barn. Några av baden har även nämnt kompetensförsörjningen hos personal som en riskfaktor. Det är svårt att rekrytera personal med rätt kompetens. Omfattande internutbildning krävs ofta.

De flesta bad använder sig av olika tekniska hjälpmedel som stöd i säkerhetsarbetet och för kommunikation. Fem av baden har larmknappar ute vid bassängerna där besökare och personal kan larma. Utöver det är det vanligt att personalen har walkie-talkies och särskilda knappar för

⁷ Rikspolisens föreskrifter och allmänna råd om besiktning av tivolianordningar (RPSFS 2011:6)

nödstopp eller för att larva. Kameraövervakning används endast av ett fåtal bad. Det förekommer även att bad använder sig av utrop i högtalarsystemet.

Tillgängligheten bedöms på de flesta bad som god och som ett ämne som är under dialog och diskussion.

Bild 3. Vattenrutschkana "Stora blå", Sundstabadet Karlstad.

8 Resultat tillsynsbrev med begäran om uppgifter

I listan nedan framgår de 22 badanläggningar som Konsumentverket kontaktade via brev med begäran om uppgifter.

- Stadsparksbadet, Borås
- Vattenpalatset, Mönsterås
- Rosenlundsbadet, Jönköping
- Arenan äventyrsbad, Oskarshamn
- Fyrishov, Uppsala
- Metropoolen, Avesta
- Experium, Sälen
- Fjärran höjder, Gävle
- Aquarena, Söderhamn
- Himlabadet, Sundsvall
- Umelagun, Umeå
- Storsjöhallen-aquaarena, Holmsund
- Äventyrsbadet, Piteå
- Nordpoolen, Boden
- Badhuset Trelleborg
- Vanningen, Vellinge
- Karlsrobadet, Eslöv
- Björkviksbadet, Höör
- Karlslundsbadet, Landskrona
- Ugglebadet, Perstorp
- Holjebadet, Olofström

I skrivelsen med begäran om uppgifter har badanläggningarna bland annat fått redovisa följande:

- Om en riskanalys är gjord och hur de bedömer risken för personskador
- om olyckor och förebyggande åtgärder dokumenteras
- om vattenrutschkanorna är besiktade och när senaste besiktningen gjordes
- personalens kompetens
- vilken åldersgräns som tillämpas för bad på egen hand.

Resultat: Samtliga bad anser att risken för personskador är låg. 17 av baden uppger att de har gjort en riskanalys och övriga menar att arbetet har påbörjats. Samtliga bad har svarat att olyckor och förebyggande åtgärder dokumenteras på särskild blankett eller i särskilt system.

Två av baden hade vattenrutschkanor som inte var besiktade sedan 2012 respektive 2013.

Förnyad besiktning har, efter Konsumentverkets påpekande, genomförts med godkänt resultat. Säkerhetsinformation till besökare ges på varierande sätt. Vanligast är via webben och med skyltar vid entrén. Många har även angett att dialogen med besökare är viktig för att nå ut med budskap och säkerhetsinformation.

Samtliga bad redovisar att de anser att personalen har den kompetens som behövs för att livrädda på land och i vatten. Flertalet uppger att personalen har SLS pool-livräddarkompetens.

De flesta bad har krav på simkunighet och har satt en åldersgräns för bad på egen hand. Tre av baden saknar åldersgräns.

Åldersgräns på bad

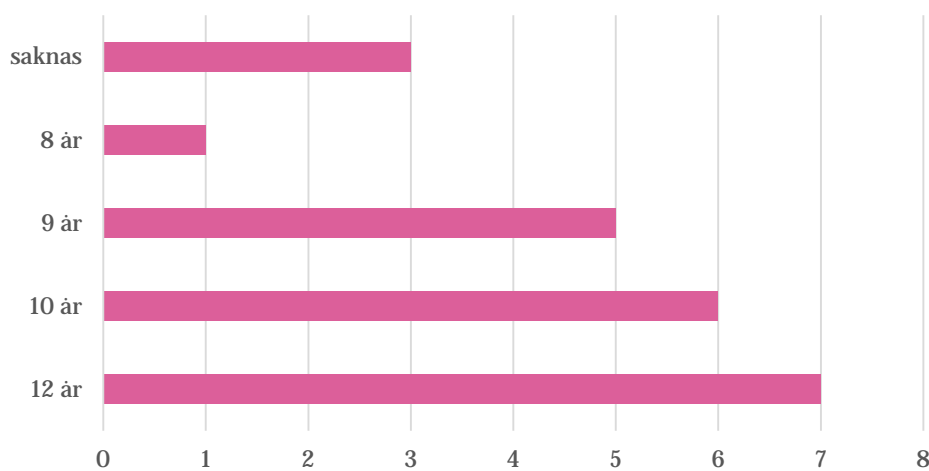

Diagram 2. Diagrammet visar fördelningen för åldersgräns för bad på egen hand hos de 22 bad som kontaktades via skrivelse.

9 Resultat omnibus

I Konsumentverkets enkät till 1000 vuxna var det en tredjedel som under det senaste året hade besökt en badanläggning tillsammans med barn under 12 år och som svarat på frågorna.

Resultatet visar bland annat att:

- 1 av 4 vuxna uppger att de har uppsikt över sina barn, men att de kan lämna barnet under en kortare tid. På samma sätt uppger 1 av 4 att de kan tänka sig att låta äldre syskon ha uppsikt över yngre syskon medan föräldern "gör något annat", men finns i anläggningen.
- Ovanstående ska vägas mot att endast 40 procent av de vuxna uppger att de har uppsikt över andras barn som badar i närheten.
- En majoritet, eller 6 av tio, anser att 12 år eller äldre är en lämplig åldersgräns för barn att bada på egen hand.
- Ungefär hälften av de tillfrågade uppger att de inte tagit del av badets säkerhets- och ordningsregler vid besöket.

Förväntningar som besökare har på baden visas i diagrammet nedan. En viktig del är att de allra flesta (9 av 10) förväntar sig att badpersonalen har kompetens att livrädda och påbörja det livräddande arbetet vid drunkningstillbud.

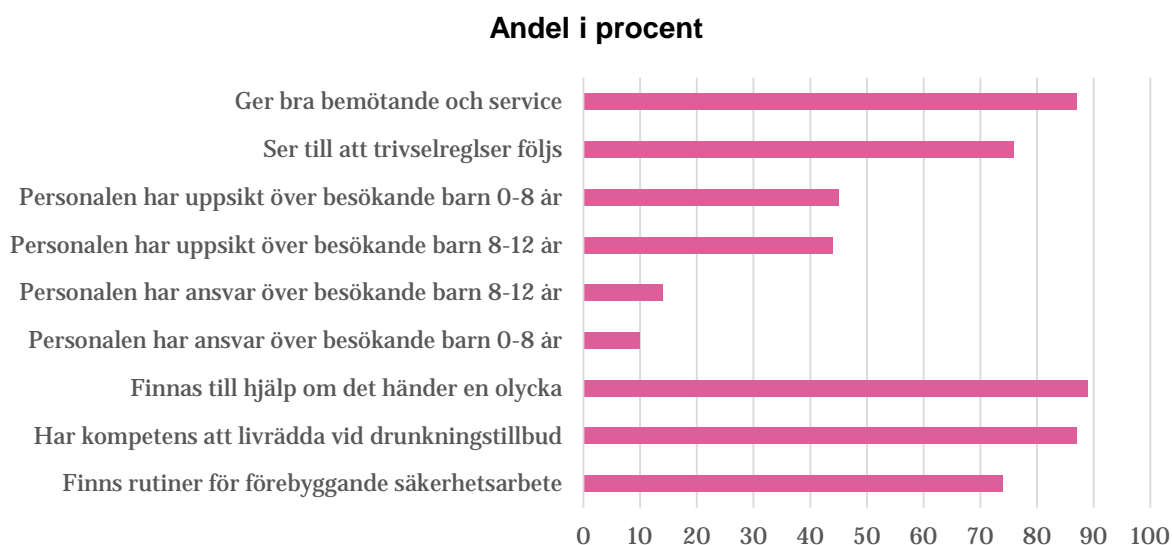

Diagram 3. Förväntningar som besökare har på badanläggningar de besöker.

10 Ärendehandläggning och uppföljning

Ett mål med marknadskontrollen har varit att försöka skapa en god sed bland äventyrs- och upplevelsebad genom att uppmärksamma anläggningarna om vägledningen samt de krav som ställs i produktsäkerhetslagen. Konsumentverket har öppnat tillsynsärenden och vid behov begärt in yttranden samt kompletteringar. Badanläggningar har kommit in med begärda handlingar och yttranden. Samtliga badanläggningar har rättat sig frivilligt och tillsynsärendena har avslutats, i vissa fall med påpekanden där Konsumentverket förutsätter rättelse. Konsumentverket har sammanställt resultatet av marknadskontrollen i denna rapport.

Marknadskontrollen kommer att följas upp med en konferens "Temadagar för badanläggningar" den 1-2 december i Haninge utanför Stockholm. Konsumentverket har bjudit in samtliga äventyrsbad och upplevelsebad till en konferens där resultatet av marknadskontrollen och enkätundersökningen till besökare på bad kommer att redovisas. Syftet med konferensen är att genom erfarenhetsutbyte, goda idéer och diskussioner mellan baden ytterligare förbättra säkerhetsarbetet vid badanläggningar och även skapa en god sed inom området. Program för temadagarna finns i bilaga 2.

11 Diskussion och kommentarer

Antalet äventyrsbad och upplevelsebad ökar och därmed även de risker som konsumenter utsätts för vid besök på dessa anläggningar. De som driver anläggningarna måste jobba systematiskt med ett förebyggande säkerhetsarbete för att hålla en hög och förväntad skyddsnivå för konsumenter, framförallt för barnen, som nyttjar tjänsten.

Konsumentverkets marknadskontroll visar att baden har en hög riskmedvetenhet och att de jobbar aktivt med att förebygga risker. Det finns dock vissa brister i det systematiska säkerhetsarbetet. Riskanalyserna är för generella och inte anpassade efter anläggningarna. Det systematiska säkerhetsarbetet bör vara övergripande och täcka in risker för den egna personalen (systematiskt arbetsmiljöarbete) och för de som besöker anläggningarna. Riskanalyserna bör vara levande dokument. Olyckor och tillbud bör inte hanteras separat utan återföras till riskanalysen som en del av det systematiska säkerhetsarbetet.

Ett exempel är risken att föräldrar eller andra vuxna som badar med barn brister i uppsikt. Flera bad påtalade detta som den största risken men nästan inget bad hade tagit med den risken i sin riskanalys eller tagit upp förslag på åtgärder för att förebygga. Många bad har också påtalat kulturella skillnader som en riskfaktor. Inte heller den aspekten finns med i badens riskanalyser.

En annan viktig frågeställning handlar om badbevakning. Föräldrar har huvudansvaret för sina barn när de besöker en badanläggning, men anläggningen har också ett ansvar. Det bör alltid finnas personal på plats som kan ha uppsikt och finnas till hjälp om det behövs. Vid drunkning är direkt återupplivning avgörande för utgången. En förutsättning för detta är att personal med rätt kompetens finns tillgänglig. Badanläggningar har dessutom ett ansvar att ge säkerhetsinformation så att besökare förstår vilka risker som kan finnas. Säkerheten i tjänsten "bad" beror även på personen som besöker anläggningen. Badanläggningar bör därför ha tydliga ordningsregler som de kommunicerar till besökare. Här ligger en stor utmaning. Hur gör man det på bästa sätt?

I MSB:s rapport "Varför drunknar barn? (MSB 0139-10)⁸ anges bristande uppsikt som den enskilt viktigaste faktorn. Riskgrupper är barn till ensamstående föräldrar och barn från Mellanöstern.

Badanläggningar, organisationer, myndigheter och föräldrautbildningar måste gemensamt arbeta för och kommunicera ut vikten av att ha barn under uppsikt vid och i vatten. Barn drunknar fort och det sker under tystnad. Små barn ska hållas under ständig uppsikt vid vatten och föräldrar bör inte låta äldre syskon passa yngre syskon i samband med besök på badanläggningar. Badvärdar bör ha uppsikt i anläggningen och särskilt uppmärksamma och påpeka om de upptäcker yngre barn som badar utan närvaro av vuxen.

⁸ Varför drunknar barn? Publikationsnummer: MSB 0139-10 ISBN: 978-91-7383-062-1

12 Bilagor

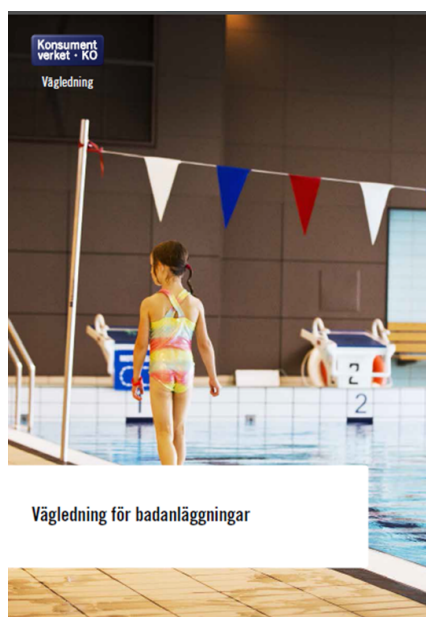
Bilaga 1 Informationsbrev: Marknadskontroll av äventyrsbad

Bilaga 2 Temadagar för badanläggningar

Marknadskontroll av äventyrsbad

Under våren 2015 planerar Konsumentverket att göra en marknadskontroll av äventyrs- och upplevelsebad. Kontrollen avgränsas till Produktsäkerhetslagens krav (2004:451) att tjänster som näringsidkare erbjuder till konsumenterna ska vara säkra. Det finns även andra regler för äventyrsbad¹ men dessa ingår inte i marknadskontrollen.

Kontrollen bygger på den vägledning som Konsumentverket tagit fram i samverkan med andra aktörer på området. Vägledningen finns att ladda ned på Konsumentverkets webbplats. Förutom vägledningen finns det även en affisch som ni kan beställa kostnadsfritt eller ladda ned. Affischen är en hjälp för att informera om föräldrars ansvar att hålla sina barn under uppsikt vid besöket på badet. Affischen är vattentålig och passar i fuktiga miljöer.

Ni hittar både vägledning och affisch under våra publikationer. Se länk <http://publikationer.konsumentverket.se/>

¹ RPSFS 2011:6 Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för tivolianordningar.
Miljöbalken 1998:808
Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete, AFS 2001:1.

Kontrollerna kommer att rikta sig till ett urval av äventyrsbad med spridning över landet och med olika ägarförhållanden. De bad som får besök kommer att kontaktas i förväg. Verket kommer även att kontakta några äventyrsbad skriftligen och begära in vissa uppgifter.

De punkter som kommer att ingå i kontrollen är i huvudsak:

- Riskanalys.
- Dokumentation av olyckor och åtgärdsplaner.
- Badvärdars kompetens.
- Bemanning.
- Räddningsutrustning.
- Räddningsrutiner
- Information till besökande.

Temadagar under hösten

Konsumentverket planerar även att bjuda in till temadagar under senhösten 2015, efter genomförd marknads kontroll, för att redovisa resultatet av kontrollen och för ett allmänt erfarenhetsutbyte mellan anläggningarna.

SLS erbjuder utbildning

SLS erbjuder kurser "*Ett säkert bad*" som baseras på vägledningen. Under 2015 kommer 11 kurser att genomföras på olika platser i landet. Mer information finns på <http://www.svenskalivraddningssallskapet.se/utbildning>

Ni är välkomna att kontakta mig om ni har frågor.

Maria Lindstedt

Maria.lindstedt@konsumentverket.se

054-194074

TEMADAGAR FÖR BADANLÄGGNINGAR

Konsumentverket genomförde under 2015 en marknadskontroll på äventyrsbad. Syftet med temadagarna är att presentera resultatet av kontrollen och att medverka till erfarenhetsutbyte mellan badanläggningarna kring frågor som förebyggande säkerhetsarbete (riskanalys), uppsikt över barn, bevakning och bemanning, kompetensförsörjning av personal och badens skyldighet att ge säkerhetsinformation.

Inbjudan vänder sig i första hand till äventyrs- och upplevelsebad och till dig som är ansvarig för säkerheten på badanläggningen och till dig som har ett mer övergripande säkerhetsansvar. I mån av plats kommer även badanläggningar som saknar upplevelsedel att erbjudas plats.

Se bifogat program för mer information om innehåll.

Information och anmälan

Temadagarna genomförs på Quality hotell Winn Haninge söder om Stockholm.
www.winnhaninge.se

Programmet startar den 1 december kl 10.00 och avslutas följande dag kl 13.00.

Anmälan görs på www.konsumentverket.se/foretag/bad från den 5 oktober och senast den 30 oktober. I anmälan anges särskilda kostönskemål och om logi önskas.

Vid frågor skicka e-post till badanl@konsumentverket.se

Kostnad

För båda dagarna inklusive luncher, middag och logi är kostnaden 2700 kronor. Kostnad för båda dagarna inklusive luncher och middag, men exklusive logi 1800 kronor.

Bekräftelse till deltagare kommer att skickas ut ett par veckor innan.

PROGRAM

Tisdag 1 dec

- 10.00-10.30 Registrering, kaffe och smörgås
10.30-10.45 Välkommen. Inledning Maria Lindstedt Konsumentverket
10.45-11.45 Resultat av marknadskontrollen och Konsumentverket omnibusundersökning, Maria Lindstedt Konsumentverket
11.45-12.00 Bensträckare
12.00-12.30 Statistik från SLS och erfarenheter från utbildningen ”Ett säkert bad”, Anders Wernesten, SLS
12.30-13.30 Lunch
13.30-14.00 Erfarenheter från besiktning av vattenrutschkanor, vad säger ordningslagen och tivolidföreskrifterna, Hans Österlind, Dekra

Erfarenhetsutbyte

- 14.00-14.30 Kokpunkten Västerås – Johan Björkman verksamhetschef
14.30-15.00 Vattenpalatset Eskilstuna – Torbjörn Bergwall VD
15.00-15.30 Fika
15.30-16.00 Stockholms stad - Lina Moln, säkerhetssamordnare
16.00-16.30 Fjärran höjder – Mats Ivarsson, badchef Gävle kommun
16.30-17.00 Branschföreningen och samtidigt bad – Mille Örnmark ordf
19.00-21.00 Gemensam middag

Onsdag 2 dec

- 8.45- 9.00 Inledning dag 2 Konsumentverket, Maria Lindstedt
9.00-9.30 Badmästarförbundets reflektioner kring barn, bad och säkerhet samt säkerställande av kompetensen på badanläggningar, Svenska badmästarförbundet
9.30-10.00 Midgårdsbadet. Tapani Röyttä, bad- och simhallschef
10.00-10.30 Fika
10.30-11.00 Fyrishovsbadet. Stephanie Parke
11.00-11.30 Gruppdiskussioner kring ”Bevakning- information – bristande uppsikt över barn, förebyggande säkerhetsarbete”
11.30-12.00 Kort redovisning
12.00-12.15 Sammanfattning Konsumentverket, Maria Lindstedt
12.15- Avslutning med lunch

En av Konsumentverkets uppgifter är att se till att produktsäkerhetslagen (2004:451) följs. Lagen är till för att motverka att varor och tjänster orsakar skada på person. Lagen gäller för varor och tjänster som tillhandahålls i näringsverksamhet och för varor i offentlig verksamhet.

